

פרוטוקול מס' 163

מישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט, מיום ד',
י"א בשבט תשל"ב (29.12.71), בשעה 8.30.

נכחו:

חברי הוועדה:

י. גולדשמידט - היו"ר
י. קורן
י. ארידור
ש.ז. אברמוב
י.ה. קלינגהופר
ר. ארזי
א. עופר
א. אנקוריין
מ. אביזוהר

מוזמנים:

פרופ' א. ידין - משנה ליועץ המשפטי לממשלה
ד"ר רקובר - משרד המשפטים
מר חפץ - משרד הדתות

מזכירת הוועדה:

גב' ר. מלחי

רשם:

א. סידי

חוק יחסי ממון בין בני-זוג, תשכ"ט-1969
(סעיף 7)

סדר-היום:

חוק יחסי ממון בין בני-זוג, תשכ"ט-1969

ד"ר י. גולדשמידט:

אני פותח את הישיבה.

צריך לקבוע את סדר הדיונים בישיבה זו בישיבות הבאות. הישיבה הקודמת הוקדשה רובה ככולה למעין רביזיה, לא משעמים פורמליים אלא להשקפה מחודשת על סדר הפרקים, ודומני שהיה זונסנסוס, בלי הצבעה, שסדר הפרקים יישאר כמות שהוא.

אני מציע לדון היום על פרטי ההוראות של פרק השני, לפני כחודש וחצי התייחסנו לבעיה העקרונית עליה דן סעיף 6, ואמר: מה הסטטוס של רכוש המשפחה בזמן הנישואים. היתה הנחה, שהשותפות ברכוש מתחילה רק עם פקיעת הנישואים. חור כדי דיון עלה הרעיון של זנהגת שותפות ברכוש חור כדי תקופת הנישואים. בהקשר זה הוסברו לנו נימוקי הוועדה הציבורית נגד האפשרות הזאת - הקשיים שיתעוררו בענין זלוואות, שיעבוד נכסים ורישום נכסי דלא-ניידי, והשעיה אפשרית של הציבור עקבות כך, באשר המתקשר בעסקה עם פלוני יהא תלוי בהסכמת אשתו, או שלא יידע כי הוא תלוי בהסכמת צד נוסף. השאלה היא אם נשאיר גם את הסוגיה הזאת של סעיף 6 תלויה ועומדת, ונתחיל לדון בסעיף 7, או אפשר להכריע נכשיו בסעיף 6 כמות שהוא. לי נדמה שכדאי להמתיך בהכרעה, גם משעם זה ויחכן ונלמד מהחומר שקיבלנו מאנגליה, ושנחננו רוצים להפיץ בין זברי הוועדה.

ד"ר קלינגהופר:

אולי לא זה המקום להעלות סוגיה מסויימת מבחינת הסדר הפורמלי של הדיון, אבל

נבחינה מהותית, הייתי מבקש בהקשר זה להעלות רעיון להצעה אפשרית. חרשמהי שכאן אנחנו עומדים בפני שתי אפשרויות. אחת, שדוגלת בעקרון השותפות ודחיה, כפי שהיא מחבשאת בהצעת החוק. שניה - המעדיפה את השותפות בזמן הנישואים הלכה למעשה. מאחורי העימות הזה בין שתי האסכולות עומדת שאלה: מה עדיף? הגנה על האשה - ואז צריך לדאוג שהשותפות תהיה מובשחת זמן הנישואים - או הגנה על צדדים שלישיים, אשר בהם השותפות בזמן הנישואים עשויה לפגוע?

אני מעדיף את האסכולה המשחקפת מניסוח הצעת החוק, אבל יחד עם זאת אני מבין שיש להגן על האשה מפני השלכות לא רצויות של דחיה השותפות עד לפקיעת הנישואים. אי לכך הייתי רוצה לשאול, האם לא היה כדאי לשקנל את האפשרות של קביעת סנקציה פלילית מקרה שהבעל - או אחד מבני הזוג - מפר את יחס ההגינות המתבקש כלפי אשה מדחיה השותפות, ואם הוא יעשה דיספוזיציות ברכוש העלולות לפגוע, יעת פקיעת הנישואים, בזכויות האשה - יצטרך לתת את הדין. אולי סעיף זונשין מעין זה היה מפריך את החשש הזה.

ד"ר י. גולדשמידט:

אני מבין שיש יכול להיות גם מקרה של פגיעה בזכויות הבעל.

ד"ר קלינגהופר:

החכוונתי לכל אחד משני בני הזוג.

ד"ר י. גולדשמידט:

האם כוונתך להוראה מעין זו המופיעה בסעיף 3 בו נאמר "עשה אחד מבני הזוג פעולה שיש בה כדי לסכל זכויות של בן-זוגו..." וכו'?

ד"ר קלינגהופר:

אין זה סעיף פלילי. אני שוקל את האפשרות של הוספת סעיף הקובע אפשרות של ענישה במקרה זה, על-מנת שזה ירחיע את בן הזוג השני.

ד"ר י. גולדשמידט:

בשלב זה נרשום לפנינו שגם לגבי איזון משאבים דרושה הגנה נגד ניצול לרעה - בין הליכים אזרחיים בין בהליכים פליליים. בשלב זה מושב לא להכנס לפרטי דבר, עד שנראה מה פרק ב' יאמר.

סעיף 7

א. דיני:

ההסדר המוצע מכוון לכך, שבגמר חקופת הנישואים יחייבים בין בני הזוג איזון משאבים. כלומר, בני הזוג חייבים להעמיד זה את זה בצורה כזו שיהיה להם חלק שווה באותם נכסים עליהם חל האיזון. לאור זה סעיף קטן (א) מגדיר את חוג הנכסים עליהם יחול האיזון. הוא אינו בא לומר איך מבצעים את האיזון, אלא רק מגדיר את הנכסים שאת ערכם יש להשוות בין בני הזוג.

ההסדר הוא כזה, שעקרונית כל הנכסים שיש להם באותו מועד נכללים לחשבון הכללי. אולם בכל זאת מוצע למעט סוגים של נכסים המפורשים בפסקאות (1), (2) ו-(3). כיוון שהכלל הוא, שכל הנכסים כפופים להסדר האיזון, סעיף 12 קובע, שהטוען כי נכס מסויים אינו נכלל בחשבון המשותף - עליו הראיה. אלה כבר הוראות יותר פרוצסואליות ויותר של דיני הראיות, ולכן לא הדבקנו אותן לסעיף 7.

מה שיש לברר בסעיף 7(א) הוא: מה הם הנכסים שנשארים גם בסיוע הנישואים נפרדים, במובן זה שאינם באים בחישוב האיזון. הם אינם נפרדים מבחינה קניינית, מפני שהם ממילא אינם נעשים משותפים; הם נעשים משותפים רק באופן מחשבתי, לצורך חישוב האיזון של נכסי בן הזוג האחד לעומת בן הזוג השני. לכן, משמעות הפסקאות של סעיף קטן (א) אינה שהנכסים שנשארים נפרדים מבחינה קניינית, אלא הדבר המיוחד לגביהם הוא שאינם מובאים בחשבון בעת עריכת הגירושים.

היו"ר י. גולדשמידט:

פקיעת נישואים אינה באה רק בעקבות גירושים, אלא גם במקרה של פטירה אחד מבני הזוג, וכאן נכנס לפעולה חוק הגירוש. שנית: מה תוקפה של צוואה מוכרת לגבי חוק זה? האם היא נכללת בפסקה (3) האומרת "נכסים שבני הזוג הסכימו, בהסכם נישואים או בכל דרך אחרת, שיוצאו מן הנכסים ששוויים יאוזן ביניהם"? האם זהו מעין הסכם שמבטל את חולת סעיף 7(א)?

שאלה שלישית: מה תהיה זכותה של הידועה בציבור, בין אם היא חרמה או לא חרמה ליצירת הנכסים?

ש.ז. אברמוב:

השאלה שעורר היו"ר, ושאני עוררתה באחד הישיבות הקודמות, היא מאד מסובכת, וכרגע ברצוני להתעכב רק על אספקט אחד: מה המצב כאשר אדם נפטר ללא צוואה? לפי סעיף 7 ייצא כך: האשה תקבל את מחצית הרכוש שהשאר בעלה, כפוף לסייגים המפורשים בסעיף 7, ולאחר מכן היא תקבל, לפי חוק הגירוש, 50% מחלקו של הנפטר. יוצא שבסופו של דבר היא תקבל 75% מרכוש הנפטר בעוד שהילדים או יורשים אחרים יקבלו יחד 25%.

כאשר דנו בחוק הגירוש היה דיון ממושך על חלקה של האשה. הופיעו לפנינו ארגוני הנשים לסוגיהם וחבעו זכויות האשה מתוך טענה שה-25% שהקנה לאשה החוק העותומני אינם מספיקים. הדעה הכללית הייתה שחלוקה לפי 50% לאשה ו-50% לילדים היא חלוקה צודקת, בפרט לגבי האשה. פה אנחנו יוצרים מצב שמפר את החלוקה לפי חוק הגירוש, כי אחרי פטירת הבעל קודם-כל היא תקבל מחצית מרכושו.

היו"ר י. גולדשמידט:

קודם-כל היא תקבל את הכתובה, ושמענו שבעדות מסויימות קובעים בה סכומים נכבדים מאד.

ש.ז. אברמוב:

נכון. לאחר מכן תקבל את מחצית הרכוש, לפי הוראות סעיף 7, ולאחר מכן תקבל את מחצית חלקו של הבעל. יכולה להווצר סיוואציה שהילדים יהיו זקוקים להגנה מפני שישאר להם מעט מאד.

כדי שהסעיף הזה לא יפגע בחוק הירושה שלנו, אני מציע לנסח את הרישאה כך: "עם פקיעת הנישואין בחיי שני בני הזוג" וכו'. אם תהיה פקיעת נישואין עקב מוות - חלוקת הרכוש תהיה לפי חוק הירושה.

ר. ארזי:

בפסקה (1) אני מציע שיאמר "נכסים שהיו לבן זוג ערב הנישואין פרט לפירות מנכסים אלה שהיו לבן הזוג בזמן הנישואין, או שקיבל במתנה או בירושה בחקופת הנישואין אם נותן המתנה או המצווה היתנו שהם יהיו נכסים נפרדים" וכו'.

היו"ר י. גולדשמידט:

האם ענין זה של פירות לא יוסיף קשיים מרובים בעת עשיית החישובים?

יקל.

א. ידין:

היו"ר י. גולדשמידט:

אינני בטוח בזה. אולי זה יקל על חלוקת הרכוש, אבל לדעת מה בא מהפירוש ומה לא

בא מהפירות - יהיה קשה מאד.

א. ידין:

הצעת חה"כ ארזי היא שהפירות יהיו משותפים.

ר. ארזי:

אנחנו איננו נכנסים לבוכלשריה אלא מדברים על עקרונות. צניח שלאחד מבני הזוג היה פרדס אוחו לא מכר. את ההכנסות מהפרדס בחקופת הנישואין הוא הכניס לבנק. גרסתי היא שאם ההכנסות יצטרכו לחלק בעוד שהפרדס יישאר שלו.

א. ידין:

אשר למעמד הידועה בציבור. לפי הצעת הממשלה, כל מה שמוצע כהסדר חוקי יחול רק על אנשים שהם נשואים כדת וכדין. ההוראה היחידה החורגת מכלל זה היא הוראת סעיף 14 (ב) המחיימת לחובות מסויימים. ז.א., אם שני אנשים חיים ללא נישואים רשמיים - הם יכולים לעשות הסכם ביניהם, וזה יהיה הסכם אזרחי רגיל. באין הסכם - החוק לא יחול עליהם.

היו"ר י. גולדשמידט:

האם חוק אחר אינו מקנה לידועה בציבור זכות של איזון משאבים?

לא, ולא מוצע פה לעשות זאת.

א. ידין:

אשר למקרה של פטירה. אינני מקבל את ההצעה להגביל את החולת סעיף 7 למקרה של גירושין בלבד. החוק מציע את איזון המשאבים לכל מקרה של פקיעת הנישואים - גם כאשר הם פוקעים בחיי בני הזוג וגם כאשר הם פוקעים עקב פטירת אחד מבני הזוג. בסעיף 11 נאמר "בפקיעת נישואין עקב מותו של בן זוג יבואו יורשיו במקומו לגבי הזכות על פי פרק זה". נכון שמתעוררת שאלה לגבי חוק הירושה, אבל לא נכון שאנחנו לא התייחסנו לזה. בסעיף 15 להצעת החוק אנחנו מתקנים את סעיף 11(ב) של חוק הירושה מתוך אותם שיקולים שהעלה חה"כ אברמוב. הוא אמנם הפריז בחיבור המצב, אבל בעיקרם שיקוליו מוצדקים. משום שמתעוררת השאלה איך שני החוקים מתיישבים זה עם זה, כלומר, שלבן הזוג יש מצד אחד זכויות לפי חוק הירושה ומצד שני יש לו זכויות של איזון משאבים לפי חוק זה.

ובכך. ההצעה היא לחקן את סעיף 11(ב) לחוק הירושה. נכון שלפי חוק הירושה בן הזוג הנותר בחיים מקבל בדרך-כלל 50% של רכוש הנפטר, אולם בסעיף 11(ב) יש הוראה לפיה, אם רוב הנכסים היו משותפים הוא לא מקבל מחצית אלא רבע. התיקון בסעיף 15 הוא שכלל זה יחול גם כאשר קיים איזון משאבים. מדוע צריך להוסיף זאת? משום שעל-ידי איזון המשאבים יונב הנכסים אינם נעשים משותפים לשניהם, ולכן סעיף 11(ב) פלשוט לא היה על.

זו חשובה לחשש של ח"כ אברמוב, כי בן הזוג שנותר בחיים יקבל 75% של הנכסים, משום שהחשבון אינו מתחיל ב-50% אלא ב-25%. ולא נכון שחוק מחלקו הוא, שיקבל בן הזוג, הוא יקבל עוד מחצית הרכוש של המנוח. אולי זה יכול לקרות באותו מקרה קיצוני, כאשר לכן-זוג שנותר בחיים אין שום נכסים, אלא כל נכסי המשפחה שייכים לנפטר. אז אפשר להגיד שהוא יקבל על-ידי איזון המשאבים את מחצית הרכוש, ואחר-כך יקבל עוד רבע מהמחצית השניה. אולם במקרים יותר רגילים מי שנשאר בחיים אינו מקבל את מחצית הרכוש של הנפטר, אלא רק את היתרה המגיעה לו מתוך השוואת נכסי שניהם, ואחרי זה את מחצית העודף של המנוח יש להחזיר לבן הזוג שנשאר בחיים.

אפשר לחלוק על זה ולהגיד: במקרה של איזון משאבים בן הזוג אינו מקבל רבע אלא פחות מזה. אינני חושב שזה היה מוצדק, מפני שזהו אותו רעיון, אשר כמעט אחרי דיונים אין סופיים הביא לניסוח סעיף 11 של חוק הירושה, והוא מתבטא בסעיף קטן (ב) שלו, והוא מתאים גם למקרה שלפנינו. לא רצינו במקרה של חקיקת החוק המוצע לחקן את חוק הירושה, אלא רק להתאימו לתוצאה של איזון המשאבים.

ר. ארזי: האם בן הזוג שנשאר בחיים נכנס למניין הירושים?

א. ידין: זה תלוי לא בחוק זה אלא בחוק הירושה. מה שהחוק המוצע אומר הוא: לפני שמחלקים את הירושה עומדת גם התביעה - יחד עם כל התביעות שיש נגד העיזבון - הנובעת מאיזון המשאבים. וכפי שקודם-כל צריך לסלק את חובות המריש, כך יש לסלק גם את החוב הנובע מחוק זה. הכיוון הוא, כמובן, דו-סטרי: או שהעיזבון צריך לפצות את בן הזוג שנותר בחיים, או שהוא תובע את היתרה מזה שנשאר בחיים. במקרה ואצלו נשאר רוב הרכוש. אחרי שמסלקים את כל החובות נשאר העיזבון הנקי - אשר יכול לגדול כתוצאה מאיזון המשאבים או לקטון, לפי נסיבות המקרה. אחרי זה מחלקים את העיזבון לפי חוק הירושה.

אשר לצוואה. זהו ענין השייך לחוק הירושה מעיקרו. לפי חוק הירושה אפשר לקבוע בצוואה כל מיני הוראות, לא רק ממש חלוקת העיזבון. אם שני בני הזוג רוצים לסנות מהסדר החוקי - ראשית-כל הם יכולים לעשות הסכם נישואין. אם בן הזוג האחד אינו רוצה לעשות הסכם עם בן הזוג השני - הוא יכול לעשות צוואה, ולקבוע בה כל מיני הוראות. כמובן, חוק הצוואה רק לבני עזבוננו, ואין הוא יכול להקטין על-ידי כך את חלקו של בן הזוג השני. אבל יכול הוא לומר בצוואה: היות ולאשתי זכויות לפי איזון המשאבים אני מדיח אותה, לפי סעיף 11 בחוק הירושה, או מקטין את חלקה. כלומר, על-ידי צוואה הוא יכול, בסופו של דבר, להביא לכך שהסדר הסופי לא יהיה בהתאם לחוק.

הינ"ר י. גולדשמידט: האם אחרי התיקון המוצע בסעיף 15, יגיעו לאשה, במקרה של פטירת הבעל, חמש שמיניות של הרכוש - מלבד הירושה - ולכל יתר הירושים שלוש שמיניות? מפני ש-50% של כלל הרכוש שייכים לה מלכתחילה, ומהמחצית הנותרת היא תקבל רבע, כלומר שמינית מהכל, ומכאן שהחלוקה תהיה חמש שמיניות לה ושלוש שמיניות לכל יתר הירושים.

א. ידין:

זה לא נכון. לה מגיע מלכתחילה רק הסכום שבו העיזבון עולה על נכסיה היא. יכול להיות שלפי זה לא מגיע לה דבר, אלא היא עוד חצויה לשלם לעיזבון, במקרה שלחי יש יותר נכסים מאשר למת. לאחר שייגמר החשבון הזה אנחנו יודעים מה העיזבון. לפי התיקון המוצע בסעיף 15, באין צוואה בין הזוג מקבל רבע. אגב, על פי רוב הדוגמה הדמיונית היא פשירת הבעל. אולם ברור שזה יכול להיות להיפך, ואז אם רוב הרכוש הוא של הבעל קודם-כל הוא צריך להוסיף לעיזבון אשתו, כלומר לעשות את איזון המשאבים. ורק אחרי כן לחלק את העיזבון. לכן, אי-אפשר לבטא זאת בחשבון של אחוזים, מפני שאין יודעים איזה צד חייב לשני, וגם לא יודעים מה החובה.

הי"ר י. גולדשמידט:

אולי היה זה לתועלת הדיון אילו היינו בונים כמה מודלים של מקרים שיפוטיים, כדי

שנראה מה תהיה התוצאה.

א. ידין:

אני מוכן להכין כמה מודלים כאלה.

ש.ז. אברמוב:

אני רוצה לקחת את המקרה שהוא שיפוט: שני בני זוג החיים יחד במשך שנים רבות; בעת הנישואים איש לא הכניס שום נכסים; הבעל רופא, מצליח בעבודתו וצובר הון; ההון הזה רשום על שמו - בין בצורה של מגרש, בין בצורה של מניות או בכל צורה אחרת; ולא כדי לשלול זאת מאשתו, אלא משעמי נוחות; בין שני בני הזוג שוררים יחסי אמון מלאים. בא החוק הזה ואומר: למרות שאתה רשמת את כל הנכסים האלה על שמו, לפי סעיף 7 מחצית שלך ומחציתם של אשתך. מה יקרה אם הבעל יילך לעולמו? האשה תקבל מחצית הנכסים האלה בחוק? סעיף 7 לחוק. לאחר מכן לפי חוק הירושה תקבל את מחצית חלקו של הבעל. יוצא שהאשה תקבל 75% של כלל הנכסים שבעלה צבר בימי חייו, ואם יש לבני הזוג שלושה ילדים - כל ילד יקבל שליח מ-25%. אני חושב שזו חלוקה לא צודקת. לכן הצעתי להגביל את תחולת סעיף 7 למקרים של פקיעת נישואים בחיי בני הזוג.

הי"ר י. גולדשמידט:

לפני שנכריע בענין זה נראה מה תהיה התוצאה המעשית של חלוקת הרכוש לפי המודלים שיבנה

פרופ' ידין.

א. ידין:

אשר להצעת חה"כ ארזי לגבי הפירות. הצעתו נראית בעיני מאד. ניקח לדוגמה אוחו פרדס ששייך לאחד מבני הזוג והמכניס 20 אלף ל"י לשנה. יש שעה להגיד: אם הפרדס - נאמר שהוא רכוש משפחתי - היה בידי אחד מבני הזוג לפני הנישואים, הוא לא יזובא בחשבון האיזון, אבל אין זה חל על הפירות. ואגב, סעיף 7(א) אינו אומר שהפירות נפרדים. מפני שאם הפרדס הזה הכניס במשך כל תקופת הנישואים 20 אלף לירות לשנה, לגבי שאלת איזון המשאבים אין נפקא מינה אם הסכום הזה בא מפרדס או ממקור אחר, ואין להבדיל בין פירות של אותו פרדס שהוא נשאר רכוש נפרד לבין פירות הבאים מפרדס שנרכש חוץ תקופת הנישואים.

אינני יודע אם צריך לכתוב זאת במפורש בסעיף, מפני שלשון הסעיף מדברת על "נכסים שהיו לבן זוג ערב הנישואים", ואינני חושב שזה כולל פירות שבאו בתקופת הנישואים, אבל אני מוכן להוסיף זאת.

התעורר אצלי ספק האם המלים "או נכסים שבאו במקום נכסים אלה" אינן יותר מדי רחבות, כלומר האם אינן מוציאות יותר מדי נכסים מתוך חשבון האיזון. מישהו נתן לי דוגמה כזאת: כאשר בני הזוג התחתנו היה לבעל אופנוע; במשך הזמן מכר הבעל את האופנוע ובמקומו רכש מכונית; השאלה היא, האם אפשר לראות במכונית נכס שבא במקום האופנוע? לכן יש לשקול האם לא מוטב להגביל את פסקה (1) רק לאותם נכסים ממש שהיו קיימים ערב הנישואים. אבל האמת היא ששאלה זו גם לי עוד לא ברורה די ורק העליתי הרהור.

אשר למתנות. יש שישות המתנות את הסכום הנפרד של המתנה או הירושה בהוראה מפורשת של נותן המתנה או המוריש. אנחנו לא הכנסנו את התנאי המפורש הזה, מפני שהיה נדמה לנו, שדבר אשר אדם מקבל במתנה או בירושה זה לא דבר ששני בני הזוג רכשו לעצמם תוך כדי חייהם המשותפים. זהו דבר שנא מן הצד, ולא כחוצאה מכך ששני בני הזוג היו נישואים זה לזה.

אם רוצים לנהוג לפי העקרון, שהכל כלול ברכוש המשותף, פרט למקרה כאשר נותן המתנה או המוריש ציין במיוחד שהמתנה או הירושה מיועדת לאחד מבני-הזוג בלבד - גם זה פתרון, אפילו פתרון נפוץ מאד, וראיתי אותו בהרבה חוקים המסדירים את יחסי הממוץ בין בני זוג.

ד"ר רקובר:
ברצוני להתייחס להצעות חה"כ ארזי לסעיף 7. אשר לפירות, הצעת החוק התכוונה אמנם ללכת באותה דרך שהה"כ ארזי מציע, דהיינו, שהפירות לא יהיו נפרדים אלא משותפים. משום כך הצעת החוק נקטה לשון של "נכסים שהיו לבן-זוג ערב הנישואין". התכוונה לנכסים, נכסים שהיו לבן-זוג ערב הנישואין, ולא לפירות. אשר לפירות, אם הם נאכלו - ממילא אי-אפשר לחלקם, ואם הם קיימים - יהיו משותפים. מטעם זה נוקטת פסקה (1) בלשון "או נכסים שבאו במקום נכסים אלה". כוונתו הייתה ללכת בעקבות הדעה שהתגבשה בוועדה הציבורית, אשר דוגמת ההצעה של חה"כ ארזי הייתה סבורה שהכלל של נכס נפרד אינו צריך לחול על הפירות מאותו נכס.

אשר לדוגמה שאופנוע הפך למכונית, או כל דוגמה אחרת בכיוון זה. כאן במכוון נקטנו לשון כוללנית, משום שאם מדברים על דוגמאות, כאלה יכולות להיות בכל כיוון, ואם המחוקק היה רוצה להתייחס למקרים ספציפיים ממילא אי-אפשר לכלול את כל המקרים האפשריים. משום כך הצדפנו כאן אמירה יותר קהמית. אם אופנוע שהיה שונה אלפיים לירות הוחלף למכונית ששווה 20 אלף לירות, לכל היוחר אפשר לראות את שווי האופנוע, כלומר אלפיים לירות, כרכוש נפרד, ולא יותר. אולם לא ראינו שום אפשרות לנסח את ההוראה הזאת בצורה מפורשת, משום שאף פעם לא היינו מקיפים את כל המקרים האפשריים. התכוונה היא, על כל פנים, לזכות את בן הזוג בשווי הנכס שהיה לו ערב הנישואים וחו לא.

מ. אביזוהר:
מדוע לא לכתוב: או שווה-ערך, במקרה שנכסים הוחלפו או נמכרו?

היו"ר י. גולדשמידט:
אני מציע שקודם נסכם בנוגע לפירות. לי נראה שהרישא של פסקה (1) אומרת את הדבר באופן ברור, כלומר שהפירות אינם כלולים באותה פסקה, אבל פרופ' ידין הסכים גם שהדבר ייאמר במפורש אם הוועדה תרצה בכך. אם אין מסתייגים להצעת חה"כ ארזי נרשום אותה כהחלטה.

הוחלט: להוסיף בהוראה הקובעת שפירות שנכסים נפרדים יבואו בחישוב איזון המשאבים.

היו"ר י. גולדשמידט:
אשר לנכסים שבאו במקום נכסים שהיו לבן-זוג ערב הנישואין. יכולות להיות דוגמאות רבות לכיוונים שונים. לדוגמה: אותו פרדס שהיה שייך לאחד מבני הזוג ערב הנישואין נמכר ובכסף נרכש בית.

מ. אביזוהר:
אנלי אפשר להכניס את אל מנש שווי הנכס במקרה של מכירה או החלפה.

היו"ר י. גולדשמידט:
 יכולה להיות גם דוגמה קיצונית שאוחז נכס
 שהיה שייך לאחד מבני הזוג ערב הנישואין -
 הלך לאיבוד. למשל: נגנב, או נמכר ובעקבות אינפלציה ירד ערך הכסף,
 או היר אלה מניות שמחירן הגיע כמעט לאפס, וכיוצא באלה. אם נדבר כאן
 על שווי ייצאג שלאוחז בן זוג מגיע מלוא השווי בכל המקרים האלה.

א. ידין:
 מאידך, זה יכול להיות מגרש שבשעת הנישואין
 היה שווה אלף לירות והיום הוא שווה מיליון
 לירות.

היו"ר י. גולדשמידט:
 הווריאציות כאן רבות מאד.
א. ידין:
 אני מציע להשאיר ענין זה פתוח. ברצוני
 לשקול בדבר.

ד"ר רקובר:
 אשר להוראה בפסקה (1) הקובעת, שאם בן זוג
 קיבל נכסים במתנה או בירושה, הרי שנכסים
 אלה יהיו נפרדים. אני רוצה לציין שזו הייתה דעתה של ועדת זוסמן, ונוסף
 לנימוק שנחן פרנץ ידין, שבמתנה או בירושה לא ניתן לבן הזוג בתוקף
 היותו בן זוג, דאין לראות בנכסו צירוף של החיים המשותפים של בני הזוג,
 יש נימוק נוסף: המיוחד שבמתנה או בצוואה הוא היותן דבר אישי, למקבל
 בלבד. משום כך לא ראתה הוועדה הציבורית מן הנכון לזכות באופן אוטומטי
 את בן הזוג השני. אם היחסים בין בני הזוג תקינים והרמוניים, אין שום
 מניעה חוקית להפוך את המתנה או הירושה לנכס משותף. אולם הוועדה
 הציבורית לא ראתה לנכון לכופף זאת בסמכות החוק.

לכאורה אפשר היה למצוא פתרון בדרך שמציע
 חה"כ ארזי, לאמור להחנות את הדבר ברצונו של נותן המתנה או המוריש,
 אלא שהוועדה הציבורית לא רצתה ללכת גם בדרך זו, והנימוק שהועלה היה זה:
 לא יהיה הדבר טוב, יפה ונעים אם נותן המתנה יצטרך להגיד בפירוש שהוא
 נותן אותה רק לאחד מבני הזוג. זה אולי יחייב אותו ללכת ולבדוק מה שיב
 היחסים השוררים בין בני הזוג - האם אלה יחסים יפים או שמא עומדים בני
 הזוג בפני ניתוק. הוועדה הציבורית לא ראתה כדרך נאותה מעין דירבון
 נותן המתנה לבדוק מה שיב היחסים בין בני הזוג, על-מנת שבהתאם לתוצאות
 בדיקתו יאמר אם המתנה היא משותפת או לאחד מבני הזוג בלבד. במקרה של
 יחסים לא כל-כך אידיאליים בין בני זוג, כאשר מתנה ניתנת בהוראה מפורשת
 שהיא ניתנת לאחד בלבד - דבר זה עצמו עלול לגרום למתיחות נוספת בין בני
 הזוג. לכן מצאנו לנכון לנסח את הדבר כפי שנוסח, כדי שנושא של מתנה לא
 יהיה עילה למתיחות בין בני הזוג. ובמקרה של חיים הרמוניים - ממילא
 הדבר לא יזיק.

הצנ"ר י. גולדשמידט:
 נראה לי שיש משקל מסויים לשיקול זה שזוג
 חי בשלום, והנה בא אדם ומודיע: אני נותן
 מתנה רק לך, או רק לך, וזה עלול להכניס איזו דיסהרמוניה ביחסים טובים.
 בכל זאת, אין בנימוק זה בלבד כדי לשכנע. ראשית, אם מדובר במתנה לא
 מדובר במתנה מהסוג הרגיל, אלא בנכס. ואפשר לראות את הדבר מנקודת
 מבט אחרת, שיש בה לחזק את הצעתו של חה"כ ארזי: מתנה כזאת, בלי לציין
 שהיא ניתנת לאחד מבני הזוג, עשויה לחזק או לשפר יחסים מעורערים בין
 בני זוג. אולם חה"כ ארזי אינו רוצה להפקיע את זכותו של נותן המתנה
 או המוריש לתת את מה שהוא רוצה לתת לבן הזוג האחד בלבד.

ר. ארזי:
 עם כל הכבוד לוועדה הציבורית אינני רואה
 הגיון רב בנימוקים שהובאו בשמה. היא אמרה:
 לא יפה לציין שמתנה הניתנת לאחד מבני הזוג לא תהיה משותפת. אם הדבר
 כך, אני מציע דבר פשוט: להוציא את ענין המתנה והירושה מפסקה (1).
 ההנחה היא שבני זוג חיים בדרך-כלל חיים תקינים, והעיקרון המקובל עלינו
 הוא, שכל מה שיש לבני זוג צריך להיות משותף. מדוע בכל-זאת הצעתי מה
 שהצעתי? מפני שאני יודע שהמציאות היא לא כל-כך אידיאלית, ומשום שאינני
 רוצה להפקיע את זכותו של אדם לתת מתנה או להוריש רכוש למי שהוא רוצה.

ד"ר רקובר:
היה עוד נימוק: אם נלך בדרך המוצעת על-ידי
הה"כ ארזי, עלולים להיות מקרים שנותן המחנה
כלל לא יהיה מוכן לתתה. מדוע? משום שהוא יידע כי אם לא יאמר דבר היא
תהיה לשניהם, ומצד שני אין הוא מוכן לציין במפורש שהוא נותן את המחנה
לבן הזוג האחד בלבד.

י. קורן:
האמת היא שזאת סוגיה קצת עדינה. מה אומר
ההגיון? שבכל הקומפלקס של נכסי בני הזוג
צריך לכלול גם מתנות. אנחנו נשפלים לדוגמאות יוצאות דופן. שעה שמתנה
הניתנה לזוג ב-90% של המקרים היא לשניהם. אבל אני מסכים שיש מתנה
בעלת יעוד מיוחד, ואז צריך לומר זאת בפירוש. לכן, אני מקבל את הצעת
הה"כ ארזי. ואבל אם נקבל את העקרון שבדרך-כלל מתנה היא משותפת, אינני
יודע אם זה צריך להופיע בפסקה (1).

א. ידין:
דובר כאן על נותן מתנה ומצווה. בהצעת
הממשלה העניין מופיע בפרספקטיבה אחרת.
אנחנו מדברים על דברים שאדם קיבל במתנה או בירושה, ולפי חוק הירושה
זה כולל לא רק מה שבא לאדם מחוץ רצון המצווה, אלא גם מה שבא לו על פי
דין. זה רק מראה על תפיסת מנסחי הצעת החוק: מה שבא לאחד מבני הזוג
מהחוק ולא מהחיים המשותפים - לא צריך להיות משותף. אינני אומר שחייבים
לקבל את התפיסה הזאת, אבל היא אשר הביאה את מנסחי החוק לכלול את החריג
הזה בפסקה (1).

ר. ארזי: כאן מדובר על מתנה וירושה ולא מזכירים צוואה.

א. ידין:
בהצעה שלנו לא היה מקום להבדיל בין ירושה
על פי דין לבין ירושה על פי צוואה. ואילו
לפי הצעתך זה לא יכול לחול על ירושה לפי דין אלא רק על צוואה, מפני
שבמקרה הראשון לא יכולה להיות שום הוראה של המוריש.

ר. ארזי: אינני רואה שום בלתי-יכולים מיותרים, ואם יש
הסכמה להצעתך - אפשר להפסיק את הוויכוח.

היו"ר י. גולדשמידט: לא ברור אם אמנם יש הסכמה לקבל את הצעתך.

מ. אביזוהר: המלה "סקיבל" מספיקה לדידי. היות ולא כתוב
"סקיבלו", פירוש הדבר שהדבר היה מיועד לאחד
מבני הזוג. אני חושב שנוסח זה מספיק.

ר. ארזי: אתה סבור שזה צודק?

מ. אביזוהר: אם הדבר היה מיועד לאחד מבני הזוג - כן.
הצעת אומרת שרצוננו של הנותן צריך להיות
מפורש. לעניין של ירושה על פי דין ברור שזה לא חופס. מפני שירושה יכולה
להיות בלי רצוננו של המוריש.

א. ידין: לפי הצעתו של הה"כ ארזי ירושה על פי דין
תמיד תהיה משותפת.

מ. אביזוהר: ואילו הפירוש שלי הוא, שירושה על פי דין
תמיד נפרדת. אני חומר בנוסח הסעיף כמות שהוא.

היו"ר י. גולדשמידט: אנחנו נמצאים היום במצב קצת יוצא דופן.
ובגלל סיבות שאינן תלויות בנו נעדרים רבים
מחברי הוועדה. משום כך לא נראה לי שיהיה מן הנכון להצביע היום בשאלה
די רצינית זו. נעמיד את השאלה שוב לפני הוועדה כאשר נהיה בהרכב יותר
מלא.

א. ידין:

כוננת הפסקה היא להוציא מהחשבון המשותף זכויות אשר על פי החוק אינן ניתנות להעברה למישהו אחר. לגבי נכסים מוחשיים, כגון מקרקעין או משלשלים - אין מצב כזה. אולם יש זכויות אשר החוק אוסר להעבירן. במקרה זה אומרת הצעת החוק: זכות שיש לבן זוג, שהחוק מונע ממנו להעביר אותה, לא צריך לשתף בה אח בן הזוג השני, משום שהחוק קבע אותה כזכות אישית. לדוגמה: זכות למזונות. גם בחוק הנזיקין יש הוראה הקובעת, שזכות לנזיקין שיש לאדם שנפגע אינה ניתנת להעברה.

היו"ר י. גולדשמידט:

נניח שאדם חייב לשלם 500 לירות מזונות לחודש לאשתו הראשונה. אם הוא יתגרש מאשתו השנייה, האם ייעשה איזה חישוב של היוון והסכום הזה ינוכה מחשבון האיזון?

א. ידין:

הדוגמה שלך נוגעת לחובת מזונות, בעוד שכאן מדובר על זכות. כאן לא דנים על

התחייבויות.

היו"ר י. גולדשמידט:

כלומר, הזכאים עלולים להפגע אם כתוצאה מפקיעת הנישואים ומהאיזון משאבי החייב

מצטמצמים.

י.ה. קלינגהופר:

אחז דוגמה למה הכוונה בפסקה (2). לפי חוק הירושה קיימת אפשרות לפסוק לאדם שאינו קשין לקבל סכום מסויים מהעזבון לצרכי לימודיו. נניח שאותו אדם נשוי והוא מתגרש. פסקה (2) אומרת שאותו סכום שנפסק לו מהעזבון אינו ניתן לחלוקה. מפני שזאת היא זכות אישית.

י. קורן:

האם המושג "זכויות" כולל רשיונות וזכוונות?

היו"ר י. גולדשמידט:

או מוניטין של פירמה או זכות יוצרים?

ד"ר רקובר:

הצעת החוק הולכת בקו של החוק-העברתי כפי שנקבע בסעיף 1404 של ה"קוד סיביל". שם נאמר: נכסים אישיים, וביד היתר חביעות לפיצויים על נזק גופני או מוסרי, קיצנות שאין להעבירן או כל נכס שנתפס אישי או כל זכות שקשורה לק לאדם. - כאן לא פוטנו את הזכויות. את הפירוש שארנו להשקפת המחוקק, כלומר, בבוא המחוקק להעניק זכות יקבע לפי השקפתו אם היא אישית או לא. דברים אלה גם נתינים לשינויים, ויכול מחר המחוקק להפוך זכות שהיתה אישית לניתנת להעברה - ולהיפך. בהתאם לכך תשתנה גם הוראת פסקה (2). הכוונה היא שכל זכות אישית תוצא מהשיתוף.

מ. אביזוהר:

המלה "זכויות" קצת נוקשה בעיני. יש זכויות שמומשו. הן לא קיימות ועומדות. למשל: פיצויים מגרמניה. זה ללא ספק דבר אישי. אלא שהכספים כבר נחקבלו. לי לא ברור אם פסקה זו כוללת גם זכויות שמומשו.

היו"ר י. גולדשמידט:

כאן בפירוש מדובר על זכויות שעל פי דין אינן ניתנות להעברה, וברור שפסקה (2) אינה

חלה על פיצויים שכבר מומשו.

א. ידין:

יחכן והתביעה לפיצויים איננה ניתנת להעברה, אולם הכספים שנחקבלו, ככל נכס אחר, נכנסים

לקופה המשותפת.

מ. אביזוהר:

מדוע פיצויים מגרמניה הם נכס משותף ואילו מחנה שנחקבלה - לא? לי נראה שאם יש דבר שהוא אישי זה אותם פיצויים שניתנו לאדם על פגיעה אישית שהוא נפגע. חוק טוב בא לתח מימוש לגורמות חברתיות מקובלות. דומני שמקובל בחברה, כי פיצויים שקיבל אדם שזיכיה לו אישית. האם בוועדה הציבורית חשבו של האחמט הזה?

ד"ר רקובר:
לא רצו להכנס לפירוש. במידה וזה מתנה -
זה נכלל בפסקה (1). אם זו עדיין זכות -
לא יחול עליה כלל השיחוף. אם הזכות כבר מומשה והפכה לכסף - מה יעשו
הצדדים ביניהם זה עניינם. המחוקק איננו צריך להכנס לזה.

מ. אביזוהר:
נניח שאשה נפגעה בחאונת דרכים, נשארה נכה,
לכל גופי, חיייה וקיבלה סכום פיצויים. פעבור
הקופה מסוימת היא ובעלה התגרשו. היא נשארה עם נכותה, ואותו סכום
שקיבלה בה לפצוחה על אותה נכות. נראה לי שהדעת לא סובלת כי בעלה
ישול את מחציה הפיצויים.

היו"ר יע גולדשמידט: זו דוגמה טובה.

י.ה. קלינגהופר:
גם אני מתרשם מדוגמה זו, ואולי צריך להגיד
משהו בחוק, כדי לא לפגוע במי שקיבל פיצויים.
כלומר מי שכבר מימש את זכותו האישית. כאן הקריטריון לא יכול להיות
רק אי-הפאשרות הפורמלית להעביר את הזכות, אלא צריך להיות משהו לגופו
של ענין כדי להבטיח צדק.

כעת ברצוני להתייחס לסוגיה הכללית. בעוד
שבפסקאות (1) ו-(3) מדובר בנכסים, הרי בפסקה (2) לא מדובר בנכסים
אלא בזכויות. זכויות שמומשו והלכו לנכסים - אינן כלולות בפסקה זו.
הה"כ קורן שאל לגבי זכיון או רשיון שיש לו ערך. למשל: רשיון לפתוח
חנות הוא הנכס לעסק. אולם הרשיון כשלעצמו אינו ניתן להעברה, אלא
אם כן אותו היקוק רלבנטי קובע במפורש את האפשרות להעביר את הרשיון.
אם אין קביעה מפורשת כזאת רשיון אינו ניתן להעברה. בחוק זכות יוצר
יש הוראה פירושה לגבי יורשים. ואילו זכיון הנא מונח רב-משמעי. הוא
כלל אינו אינסטיטוציה של המשפט הציבורי, אלא משהו השייך למשפט האזרחי-
הפרטי. בסופו של דבר אני מוצא את הנוסחה המוצע כקולע, לאמור בכל
מקרה ומקרה יבדקו את החוק הספציפי ויקבעו אם אותה זכות ניתנת להעברה
אם לאו.

ר. ארזי: האם פשוט הוא בבחינת זכות הניתנת להעברה?

י. קלינגהופר: כן. אתה יכול למכור פשוט.

ר. ארזי: מה במקרה שמישהו מהוון זכות אישית?

א. ידין: זוהי שאלה של ביצוע: במקום תשלומים חודשיים
הוא מקבל סכום חד-פעמי. זה לא נוגע למהות

הענין.

שאלה יותר קשה היא השאלה שעורר הה"כ אביזוהר.
אם אותה אשה שנפגעה בחאונת דרכים קיבלה כבר את פיצוייה, ברור שפסקה
(2) אינה חלה. והשאלה היא, אם תקסף שהיא קיבלה צריך להיות משוחף.
אנחנו התייחסנו מהרעיון למצוא תשובה קונקרטית לכל מקרה אפשרי וראינו
את עצמנו נאלצים להסתפק בהוראות מאד-מאד כלליות ובסיסיות.

יחד עם זאת, יש שני רגולטיבים כלליים בהם
צריך למצוא פתרון לשאלות קונקרטיות. דוגמת זאת של הה"כ אביזוהר.
האחד הוא פסקה (3) של סעיף 7(א) האומרת "נכסים שבני הזוג הסכימו
בהסכם נישואין או בכל דרך אחרת, שיוצאו מן הנכסים ששויים יאוזן
ביניהם". נניח לרגע שבני הזוג לקחו את הפיצויים עקב אונת חאונת
ורכשו לאשה קי-הסק. אפשר, אולי, לראות בזה הסכמה להוציא את הנכס
הזה מן הנכסים שיאוזנו.

לגבי מקרים אחרים הוספנו את סעיף 10,
על פסקאותיו השונות. הקובע בפסקה (1) שבית המשפט רשא "לקבוע נכסים
נוספים על האמורים בסעיף 7(א) שיוצאו מן הנכסים ששויים יאוזן".

לדעתי לא צריכה להיות פניה לבית-המשפט.
אפשר להזכיר פיצויים אישיים מפורשות.

פ. אביזוהר:

א. ידין:
לא ראינו אפשרות לקבוע הוראות מפורשות
למקרים כאלה. נניח שמישהו מקבל פיצויים
מגורמניה המשחלמים לו כל חודש. זה בדיוק כמו המשכורת שהוא מקבל או
הכנסות ממקורות אחרים. כל אלה נכנסים לקופה הכללית. אם אתה מעורר
בעיה קונקרטית של פיצויים, נכות וכו', זו צריכה למצוא את פתרונה
במסגרת סעיף 10. גם זה לא מחייב בכל מקרה לפנות לבית-המשפט, מפני
שאם הצדדים ינסו חחילה להגיע להסכם ביניהם, יעמוד לנגד עיניהם סעיף 10.
ויכול להיות שעצם עובדה קיום הסעיף יניע אותם להגיע להסכם. אבל אם
נוסיף עניין כפיצויים באופן מפורש, אני חושש שנסתבך. אני חושב שהפתרון
אינו יכול להיות בהוראות ספציפיות החלות על כל מקרה. ודווקא הדוגמה
של פיצויים פועלת בשני הכיוונים, מפני שפעם פיצויים משחלמים כסכום
חד-פעמי, ופעם - כחשלושים חודשיים שוטפים.

אני חושב שההסבר של פרופ' ידין, ובמיוחד
ההפניה לסעיף 10, צריך לספק אותנו.

היו"ר י. גולדשמידט:

זה לא מניח את דעתי ועוד אציע משהו.

פ. אביזוהר:

בכל אופן, האפשרויות הכלולות בפסקה (2)
נחברו.

היו"ר י. גולדשמידט:

שתי הודעות קצרות. לשכת עורכי-הדין הודיעה
לנו, כי היא מעוניינת ששנציגיה יופיעו בפני ועדת החוקה בקשר לחול
יחסי ממון בין בני-זוג. נזמין נציגות של הלשכה לאחת הישיבות הבאות
ונשמע אותה.

לשבוע הבא קבעתי ישיבה של הוועדה ביום
שלישי, בין השעות 14.45 - 16.00. הדבר נחאפשר עקב הפסקה שחלה
בדיוני הוועדה המשוחפת לסעד משפטי. אני חושב שאנחנו חייבים לנצל
את הזמן הזה ולקיים ישיבה של הוועדה כדי לשפל בקמה נושאים
אשר אולי ניתן לסיים את הדיון בהם בישיבה אחת.

הישיבה ננעלה בשעה 11.00.